

EKEBY KYRKA

Ekeby socken, Kumla kommun, Närke, Strängnäs stift

OMMÅLNING AV PLÅTTAKET 2007

Antikvarisk rapport
Estrid Esbjörnson

Ekeby kyrkas tak under rengöring före ommålning

Örebro läns museum

Rapport 2007:39

2007-10-30

INLEDNING

Under 2007 utfördes ommålning av plåttaket på Ekeby kyrka.

Arbetet i Ekeby kyrka ingick i en större entreprenad, som även gällde tak-, puts- och målningsarbeten på Kumla kyrka, målnings- och takarbeten på en ekonomibyggnad på Västra kyrkogården i Kumla samt puts- och målningsarbeten på gravkapellet vid Ekeby kyrka.

BYGGNADSHISTORIK och BESKRIVNING

Ekeby kyrka fick sitt nuvarande utseende vid en ombyggnad 1769-74, då en medeltida kyrka ersattes. Taket är brutet och sedan 1973 belagt med svartmålad plåt. Kyrkans västtorn har en klockformad plåthuv, krönt av en lanternin av koppar. Långhustakets plåtar ligger i långa längder, som är falsade i sidorna. Det kan vara ett tidigt plastisol-tak men det är inte helt klarlagt.

Sedan några år tillbaka hade färgen bleknat markant på stora delar av taket. Det fanns även några andra smärre skador.

Taket före ommålning.

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

ÖLM diarienummer: 2007.230.076

Länsstyrelsens diarienummer: 433-00263-2007

Tillstånd från Länsstyrelsen: 2007-02-01

Projektering/byggledning::

"Kumla / Ekeby kyrka. Arbetsbeskrivning. Fasadarbeten, plåtarbeten m.m." utarbetad av Börje Lindström, Arkitektur & Byggnadsvård 2007-06-12

Entreprenörer:

- Puts Fjugesta fasadputs, Kumla

- Plåt: Östmans plåtslageri, Kumla

- Underentreprenör plåtmålning: Plåtslageriet H Haglund, Fjugesta

Antikvarisk kontroll och dokumentation: Estrid Esbjörnson, Örebro läns museum

Tidpunkt för arbetenas utförande:: Maj- september 2007

Slutbesiktning: 2007-09-27

UTFÖRDA ARBETEN

Allmänt

I de ovan nämnda Arbetsbeskrivningen finns en redogörelse för de aktuella skadorna på taket, varför de inte upprepas här. *Denna rapport har främst har en antikvarisk inriktning.*

Projektören/byggledaren utarbetar en *teknisk rapport, som innehåller frågor av teknisk art, materialredovisning från entreprenörerna, färgnummer osv.*

Se även byggmötesprotokollen från de fem byggmötena, startmöte samt slutbesiktning.

Ommålning tak

Alla först rengjordes taket. Rengöringen utfördes med högtryckstvätt med hjälp av ett rotormunstycke och hett vatten med ett tryck av 800 bar. Även torntaket åtgärdades. De borttvättade färgresterna samlades upp separat.

Efter rengöringen ommålades taket. Betr. material, se den tekniska rapporten ovan.

Plåten var inte genomrostad någonstans. Det fanns endast några hackhål, som lagades av plåtslagaren.

Arbetet utfördes med hjälp av lift.

Vid slutbesiktningen konstaterades att det skulle ha varit lämpligt att även ha målat siffrorna på tornets urtavlor, när man ändå hade tillgång till en lift.

Taket efter ommålning.

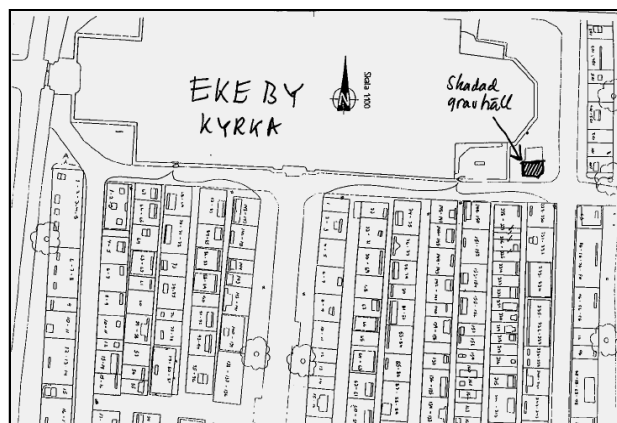
Skadad gravhäll

I samband med rengöringsarbetena och den utrustning som då användes råkade den aktuella entreprenören köra på en av de gravhällar, som låg i gräset alldeles sydost om koret. Det ligger här intill varandra två gravhällar, som delvis var lite övervuxna av gräs och mossa.

Väster om dessa två gravstenar finns ytterligare en gravsten, men den är placerad på en stensködd förhöjning omedelbart söder om sakristian och öster om långhusets gavel. Denna sten berördes inte alls av arbetena.

Den påkörda gravhällen av kalksten hade spruckit och delvis smulats sönder i sin östra och södra del. Eftersom hällen låg på en stenram, som det visade sig, utan mothåll av jord under kunde den gå sönder på detta sätt. Några inskriptioner kunde inte upptäckas och kalkstenen var mycket spröd och väderbiten. Det fanns spår av ett dekorativt bågmönster på hällens södra sida. Hällen torde vara av 1600- eller 1700-talstyp.

Den trasiga hällen lyftes bort i sina beståndsdelar så gott det gick. Delar av hällen var relativt intakt medan resten efter påkörningen mest bara bestod av större eller mindre kalkstensflis.

Läget för den skadade gravhällen på Ekeby kyrkogård.

Under gravhällen fanns en rektangulär stenram av förhållandevis välhuggna kalkstenshällar (se bilaga). Stenramen var placerad i ungefär öst-västlig riktning. Yttermått på ramen var ca 1,81 x 1,13 m. Ramen var ca 0,12 - 0,14 m tjock, vilket ger ett innermått på ca 1,50 x 0,9 m. Den var mera råhuggen på insidan än på utsidan, där den var slätare. Marknivån innanför stenramen låg ca 0,15 m under gravhällen. Den östra stenen i ramen låg lite förskjuten. Ramen låg förhållandevis plant, möjligen lutade den åt väster. Det var svårt att avgöra, eftersom omgivande mark sluttade åt öster. Stenramen låg också lite förskjuten i sidled jämfört med den angränsande gravhällen, som var kortare.

T.v. Den skadade gravhällen samt en intilliggande gravhäll. Foto från öster.

T.h. Stenram under den skadade gravhällen. Foto från öster.

Marken innanför ramen utgjordes av ordinär kyrkogårdsjord med småstenar in. Jag grävde inte ut graven, det fanns ingen anledning till det. Däremot försökte jag bilda mig en uppfattning om hur djupt ramen låg. Jag grävde mig ner lite på insidan av ramen. När jag kommit ner 35 cm nådde jag fortfarande inte nederkanten på ramen. Den var således minst 0,5 m bred (inräknat det parti som inte låg under mark).

Ramen var betydligt mindre än själva gravhällen. Tyvärr mättes inte gravhällen upp innan den lyftes bort. Men man kunde dock konstatera att stenramen var kortare än en normal kista.

Efter denna dokumentation lade kyrkogårdsförvaltningen på geotextil på graven. Därefter påfördes sand och till slut stensmjöl. De hela partierna av gravhällen lades åter på plats medan det var omöjligt att på ett meningsfullt sätt lägga tillbaka alla småflisorna.

Det har inte gått att få någon information om stenen. Lokalhistoriskt kunniga personer har tillfrågats – bl.a. Inga Davidsson-Friberg och Leif Hjalmarsson - men ingen vet något. Inte heller finns det någon text som avslöjar vem hällen tillhört.

Att döma av läget borde graven ha tillhört någon i kyrkan verksam präst. Men förvånansvärt nog är alltså stenramen för kort för en normal kista. Har hällen hört samman med den nuvarande kyrkans föregångare? Är hällen utflyttad från kyrkan (det finns och har funnits många påkostade gravhällar i Ekeby kyrka, ovanligt många för en kyrka i Örebro län)? Eller har den alltid legat här ute på kyrkogården? Och i detta läge? Det är fler frågor än svar!

De intakta delarna av den skadade gravhällen återlagda på plats. Foto från öster.

Skadad gravsten

Ytterligare en gravsten skadades under arbetet. Det var en stående gravsten som stod på norra sidan av kyrkan. Den blev påkörd av en av maskinerna. Det blev bara flisor kvar av stenen. Gravstenen var av kalksten och inskriptionen hade varit helt oläslig. Enligt uppgift kan stenen ha haft formen av ett kors. Det var inte möjligt att dokumentera resterna.

För STIFTELSEN
ÖREBRO LÄNS MUSEUM

Estrid Esbjörnson

Tillägg: Börje Lindström, Arkitektur & Byggnadsvård har tagit del av rapporten före färdigställandet för synpunkter och ändringar.

FOTOBILAGA

Samtliga foton tagna av Estrid Esbjörnson, Örebro läns museum

Olm_2007_26_1-27

Före åtgärden

1. Taket före ommålning
2. Taket före ommålning
3. Taket före ommålning
4. Taket före ommålning

Under åtgärden

5. Sakristietaket under tvättning
6. Sakristietaket under tvättning
7. Skadad gravhäll med intilliggande häll från väster
8. Skadad gravhäll från väster
9. Skadad gravhäll med intilliggande häll från öster
10. Skadad gravhäll från väster
11. Detalj av skadad gravhäll
12. Detalj av skadad gravhäll med underliggande ram
13. Gravhällen bortlyft från den skadade graven - lagd ovanpå den intilliggande hällen - och med en skyddsplåt ovanpå
14. Underliggande stenram från väster
15. Underliggande stenram från öster
16. Detalj av stenram
17. Trasiga delar av gravhällen
18. Trasig, större del av gravhällen
19. Trasig, större del av gravhällen

Efter åtgärden

20. Den trasiga gravhällen återlagd med intilliggande gravhäll från väster
21. Den trasiga gravhällen återlagd från väster
22. Den trasiga gravhällen återlagd med intilliggande gravhäll från öster
23. Den trasiga gravhällen återlagd från öster
24. Taket efter ommålning
25. Taket efter ommålning
26. Taket efter ommålning
27. Taket efter ommålning